

Asia: VN/27347/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle Ilmastorahasto Oy -nimisestä valtion kokonaan omistamasta osakeyhtiöstä

Lausunnonantajan lausunto

Yleistä lausuttavaa esityksestä?

MTK kiittää lausuntopyynnöstä ja korostaa maa- ja metsätalouden välttämätöntä roolia ilmastoneutraalisuuteen pääsemiseksi. Ilmastorahasto Oy:n ensisijaiseksi tarkoitukseksi esitetään ilmastonmuutoksen torjumista, teollisuuden vähähiilisyiden vauhdittamista ja digitalisaatiota Suomessa. Sekä ilmastonmuutoksen torjuminen että digitaalisuus ovat vahva osa modernia ja kestävästä maa- ja metsätaloutta ja siten luettava selkeästi mukaan rahoituskohteena.

MTK huomauttaa, että ilmastonmuutoksen torjuminen pitää sisällään päästöjen vähentämisen lisäksi hiilensidontan ja fossiilisten raaka-aineiden substituution biopohjaisilla raaka-aineilla sekä ilmastonmuutokseen sopeutumisen. Kysymys on kestävästä hiilikierroista https://ec.europa.eu/clima/system/files/2021-12/com_2021_800_en_0.pdf, josta Suomi parhaillaan muodostaa kantaa (perusmuistio MMM-2022-00050). MTK katsoo, että ko. lausuttavana olevan esityksen on seurattava tässä aikaansa. Nyt maa- ja metsätalous ei ole mainittu, vaan HE esittää (luku 4): ”Ilmastorahaston ensisijaisina sijoituskohteina ovat voimassa olevan toimiohjeen mukaan teollisen mittaluokan skaalaukset, joissa on kyse esimerkiksi uuden teknologian demonstraatiovaiheen hankkeista”. MTK esittää siten rahoituskohteiden tulkinnan laajentamista, jotta maa- ja metsätalous ovat osa rahaston ydintoimintaa. Hiilineutraalisuuteen ei päästä ilman hiilensidontaa ja nieluja, joita maa- ja metsätalous luo.

Lausuttavaa vaikutusten arvioinnista?

Esityksessä todetaan, että ”Yhtiön tarkoituksena on edistää ilmastonmuutoksen torjumista, teollisuuden vähähiilisyiden vauhdittamista ja digitalisaatiota Suomessa tekemällä sijoituksia ja myöntämällä muuta rahoitusta hankkeisiin, jotka ilman Ilmastorahaston mukanaoloa eivät toteutuisi lainkaan tai toteutuisivat myöhemmin tai pienemmässä mittakaavassa.” MTK muistuttaa, että vaikutusten arvioinnissa on nähtävä kustannustehokkuus. Esimerkiksi metsän kasvuun panostaminen on yksi kustannustehokkaimpia ilmastotoimia, mitä rahasto ei voi jättää huomiotta.

Toisaalla maatalouden puolella on nähtävä toimialan talouskriisi ja rahoituksen kriittinen tarve ilmastotoimiin, jota CAP ja markkinat eivät pysty rahoittamaan yksin.

Lausuttavaa säännöskohtaisista perusteluista?

Edellä esitetyn perusteella MTK kiinnittää huomion esityksen toteamukseen, että Ilmastorahasto voi olla myös mukana erilaisissa datan hyödyntämistä tehostavissa julkisissa alustoissa sekä yksityisen ja julkisen sektorin yhteisprojekteissa. MTK korostaa, että tämä tulee olla yksi rahaston tavoitteista ja sovelluskohteena resurssiviisas ja ilmastokestävä biotalous, jossa sekä maa- että metsätalous on keskeisessä roolissa. Tämä ei ole perusteluteksteissä todetun vastaista, sillä siellä todetaan: "Ilmastorahaston nimenomaisena tehtävänä on edistää ilmastomuutoksen torjumista ja teollisuuden vähähiilisyden vauhdittamista. Digitalisaatiohankkeisiin Ilmastorahasto voi osallistua edellyttäen, että niiden ympäristövaikutukset ovat vähintään neutraaleja ja että niillä voidaan saavuttaa merkittäviä muita yhteiskunnallisia hyötyjä." Maa- ja metsätalous nimenomaan saavuttaa merkittäviä yhteiskunnallisia hyötyjä.

Perustelutekstissä todettu "Lisäksi keskeisenä painopisteenä tulee olla se, että kohteiden avulla voidaan todennettavalla tavalla merkittävästi vähentää päästöjä tai uusiutumattomien luonnonvarojen käyttöä nykyratkaisuihin verrattuna" on maa- ja metsätaloudessa nähtävä maaresurssin kestävä käyttö. Tällöin ymmärretään maan tuottavuuden ja kestävien metsätaloustoimien sekä viljelyn ja satoisuuden merkitys, jotta toisaalla voidaan jättää osa maa-alasta selkeämmin luonnon monimuotoisuutta tukeviin toimiin.

MTK huomauttaa, että 1§:n perustelut teollisen mittaluokan skaalauksia voidaan nähdä määrittelyltään syrjiväksi erityisesti start-up -yrityksiä ja PK-yrityksiä kohtaan.

6§:ssä on todettu "Yhtiön investoinnit eivät saa aiheuttaa merkittävää haittaa ympäristölle tai luonnon monimuotoisuudelle". MTK huomauttaa, ettei merkittävän haitan määritelmää ole riittävästi avattu laissa tai säännöskohtaisissa perusteluissa. Määrittelyn puuttuessa säännöksen käytännön soveltaminen jää tulkinnanvaraiseksi. Suomalaisen lainsäädännön tulee olla tarkkaa ja yksiselitteistä. EU:n yritys määritellä haitattomuutta (do no significant harm -periaatetta) on niin sanottu kestävä rahoituksen taksonomia, johon liittyy vielä paljon epäselvyyksiä.

Muut huomiot?

Maa- ja metsätaloudella on toimenpiteet kohti nettonegatiivista ja hyvinvoivaa Suomea, joka tarvitsee onnistuakseen toimialat. Tämä maksaa, maatalouden ilmastotoimet 3-5 mrd euroa vuoteen 2050 mennessä (www.mtk.fi/ilmastotietkartta) ja metsätalouden osaltakin 1,2 mrd 30 vuodessa. Hallituksen asettama maatalouden 29 %:n päästövähennystavoite vuoteen 2035 mennessä ei onnistu ilman maataloussektorille suunnattua merkittävää rahoitusta, johon valtion Ilmastorahaston on tartuttava. Perusteeksi sopii hyvin esityksen linjaama "digitalisaation hyödyntäminen", jota maakäytön kestävä tehostaminen ja älymaatalous tai maankäytön muutosten ohjaaminen edellyttävät.

Pykälien 3§ (organisointi) ja 4§ (yhtiön toiminnan ohjaaminen) perustelujen mukaan sijoitusneuvostossa ja yrityksen toimiohjeen valmistelijoina ovat edustettuina TEM:n lisäksi ainakin VNK, VM, YM ja LVM. MTK muistuttaa, että maa- ja metsätalouden yritysten asiantuntemus on mahdollistettava.

MTK seuraa ja haluaa olla mukana, kun valtiontukiohjeita kehitetään, viitaten sivun 5 kirjaukseen ” Ilmastorahasto voisi myöhemmin suunniteltavan valtiontukiohjelman puitteissa... ”.

Pietola Liisa

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry - Ympäristöjohtaja